

Sprawozdanie z oceny własnej

- działania na rzecz zapewnienie i doskonalenia jakości kształcenia w dziedzinie programów nauczania i ich efektów (2009)

I. Opis sposobów budowy, zatwierdzania, weryfikacji i modyfikacji programów studiów

a/ Budowa programów studiów I i II stopnia

Programy studiów prowadzonych na Wydziale Historycznym zgodne są ze standardami kształcenia na 6 kierunkach naszego Wydziału (archeologia w Instytucie Archeologii, etnologia w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej, historia w Instytucie Historycznym, historia sztuki w Instytucie Historii Sztuki, informacja naukowa i bibliotekoznawstwo w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, muzykologia w Instytucie Muzykologii; dalej odpowiednio skrótowe nazwy instytutów – IA, IEiAK, IH, IHS, IINiSB, IM), zatwierdzonymi rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 12 lipca 2007. Jednoznacznie określono tam zarówno treść kształcenia, jak i kwalifikacje absolwenta/efekty kształcenia studiów I i II stopnia. Programy te zostały zbudowane jednorazowo, jako w miarę spójna i zhierarchizowana całość. Studia I stopnia dostarczają wiedzy podstawowej, wykształcają kompetencje ogólne, rozwijają indywidualne zainteresowania i wdrażają studentów do praktycznego zastosowania nabytych wiadomości i umiejętności. Studia II stopnia podbudowują teoretycznie wiedzę zdobytą w czasie studiów licencjackich, rozwijają samodzielność intelektualną i przygotowują do analitycznego i syntetycznego ujmowania zagadnień. Programy studiów prezentowane są studentom poszczególnych Instytutów co roku w postaci drukowanych

lub elektronicznych informatorów o studiach (te ostatnie dostępne są na stronach internetowych Instytutów). Zadaniem informatorów jest przejrzyste pokazanie nie tylko programów studiów, ale też liczby godzin i punktów ECTS przypisanych do poszczególnych przedmiotów, zasad zaliczania przedmiotów, literatury przedmiotu, programu praktyk zawodowych, wymagań stawianych studentom i oczekiwań na efekty podczas kolejnych etapów kształcenia. W niektórych instytutach (IH, IEiAK) sformułowane zostały zasady pisania prac dyplomowych.

Na kierunkach historia, archeologia, etnologia, informacja naukowa i bibliotekoznawstwo oraz muzykologia (ta począwszy od r. akad. 2009/10) programy studiów stacjonarnych i niestacjonarnych wieczorowych, a więc także zakładane efekty kształcenia, są równoważne i porównywalne (z wyjątkiem przedmiotu WF). Historia sztuki nie prowadzi studiów wieczorowych. Natomiast programy niestacjonarnych studiów zaocznych uwzględniają przewidziane w rozporządzeniu ministra 65% programu studiów stacjonarnych. Podkreślić przy tym należy, że na kierunku historia w przypadku specjalności nauczycielskiej program ten tożsamy jest jednak w 100%, a na kierunku archeologia studenci wszystkich form studiów mają pełny dostęp do takiej samej oferty ćwiczeń terenowych, tj. praktyk wykopaliskowych, od których w sposób decydujący zależy efekt kształcenia archeologa. W sumie jednak specyficzny tryb studiów zaocznych i dostosowany do niego program zajęć uniemożliwiają zbilansowanie tej formy kształcenia ze studiami dziennymi i wieczorowymi w zakresie oceny umiejętności osiągniętych przez absolwenta, co zresztą wpisane jest w standardy określone na szczeblu ministerialnym.

Programy studiów zostały dostosowane do standardów procesu bolońskiego i stanowią strukturę spójną i zhierarchizowaną, tzn. kształcenie na studiach licencjackich stanowi logiczne wprowadzenie do kształcenia na studiach uzupełniających/magisterskich. Programy studiów są dynamiczne, a więc podlegają ciągłej modernizacji i modyfikacji, starając się odpowiadać na wyzwania współczesności i dostosowywać do zmiennej sytuacji rynkowej - popyt na kierunki studiów oraz oferta rynku pracy. Modyfikacji podlegają zarówno godzinowy wymiar

poszczególnych przedmiotów, jak też ich forma i zakres prezentowanych zagadnień. Pociąga to za sobą oczywiście konieczność weryfikacji punktacji ECTS.

W przypadku większości przedmiotów przewidzianych programem studiów punkty ECTS są ściśle związane z hierarchią przedmiotu w strukturze nauczania, nakładem pracy studenta i efektami kształcenia. Nieliczne niekonsekwencje wynikają na ogół z narzuconej nam odgórnie konieczności dostosowania punktacji do ustaleń poczynionych na poziomie centralnym – np. punktacja za przedmioty (?) takie, jak: Bezpieczeństwo i higiena pracy, Podstawy ochrony własności intelektualnej.

Zarówno ramowe programy studiów (I i II stopnia), jak też punktacja ECTS oraz zasady odbywania praktyk zawodowych są opracowywane przy udziale szerokiego grona pracowników naukowych Wydziału i są też konsultowane z samorządami studenckimi i doktoranckimi, których przedstawiciele wchodzi w skład Rad Instytutów oraz Rady Wydziału. Tak więc studenci mają możliwość wypowiedzenia się w interesujących ich sprawach, sygnalizowania istotnych dla nich problemów, inicjowania zmian, wreszcie udziału w zatwierdzaniu decyzji ich dotyczących. Studenci poprzez nawiązywanie kontaktów z innymi uczelniami polskimi (program MOST) i zagranicznymi (program ERASMUS), a także poprzez udział w studenckich konferencjach naukowych mają możliwość porównywania warunków w uczelni macierzystej ze studiami w innych uczelniach. Wszelkie postanowienia dotyczące studentów są opiniowane przez Samorząd Studencki.

Ponieważ absolwenci Wydziału znajdują zatrudnienie w bardzo różnych instytucjach, często nie mających nic wspólnego z kierunkami ukończonych studiów, to trudno jest wskazać jednoznacznie zakres istotnych kompetencji dla ich „zatrudnialności”. Przyjąć jednak można, że kryterium zasadnicze stanowić winny dla naszych absolwentów: szeroki zakres horyzontów intelektualnych i wiedzy ogólnie humanistycznej, potrzeba ich ciągłego poszerzania, umiejętność wyszukiwania źródeł informacji, elastyczność w wykonywaniu profesji, samodzielność myślenia

i kreatywność. Sprzyjać temu winny też praktyki zawodowe, które pozwalają na uzupełnienie i zweryfikowanie wiedzy teoretycznej, umożliwiają poznanie problemów nie uwzględnianych w programach studiów, wyrabiają umiejętności i postawy potrzebne na rynku pracy i w życiu społecznym, dają okazję do zaznajomienia się z funkcjonowaniem instytucji i firm, a także stwarzają szansę na podjęcie działalności od nich niezależnej.

b/ Zatwierdzanie programów studiów i jego modyfikacji

Na Wydziale Historycznym przestrzegane są przewidziane centralnie procedury opracowywania i zatwierdzania programów oraz ich koniecznych modyfikacji. Są to procedury kilkietapowe: poziom najniższy stanowią dyskusje w Zakładach, następnie postulaty tam wypracowane przekazywane są Dyrekcjom Instytutów, które z kolei przedstawiają je do rozważenia i zaopiniowania Radom Naukowym Instytutów, wreszcie wędrują one do zatwierdzenia przez Radę Wydziału. W kilku instytutach (np. w IH i IA) istnieją nadto Komisje Dydaktyczne Rad Naukowych, złożone z przedstawicieli pracowników naukowo-dydaktycznych, studentów oraz doktorantów. Komisje te wspólnie z Dyrekcjami Instytutów przygotowują projekty zmian, które następnie podlegają przedstawionej wyżej procedurze. Jak podkreśla Dyrekcja IA, uczestnikom tych prac przyświeca przede wszystkim dążenie do optymalnych efektów kształcenia, dlatego nie chce i nie może ona poddawać się doraźnym ograniczeniom kadrowym, finansowym czy lokalowym. Taktyka ta zdaje egzamin, gdyż mimo wielu trudów, wyznaczone cele udaje się z czasem osiągać.

Opisane procedury stanowią rodzaj wewnętrznej i to wielostopniowej recenzji programów.

c/ Weryfikacja programu studiów

Weryfikacja wiedzy i umiejętności absolwenta dokonuje się w różnorodny sposób: na poziomie Wydziału - poprzez oceny zdobyte podczas zaliczeń i egzaminów, praktyk i stażów, poprzez jakość prac i egzaminów licencjackich oraz magisterskich; na poziomie zaś profesjonalnym – poprzez stopień „zatrudnialności” absolwentów, którzy w oparciu o wiedzę i umiejętności zdobyte podczas studiów skutecznie radzą sobie nie tylko w specjalnościach wyuczonych, ale także w zawodach innych, często bardzo innych i bardzo odpowiedzialnych, podejmując się pracy w instytucjach i organizacjach politycznych, rządowych, finansowych, społecznych, humanitarnych, reklamowych, dziennikarskich, artystycznych, w administracji publicznej i środkach masowego przekazu. Znaczna część absolwentów Wydziału pracuje też z powodzeniem w krajach Unii Europejskiej, np. spora grupa archeologów znalazła zatrudnienie w Irlandii i Wielkiej Brytanii i jest tam wysoko ceniona. Nie prowadzi się jednak – co zrozumiałe przy szczupłych zasobach finansowych Wydziału – żadnych systematycznych badań dotyczących dalszych losów (karier) naszych absolwentów.

Ważnym narzędziem służącym weryfikacji programu studiów są ankiety wypełniane przez studentów, którzy mają w ten sposób możliwość oceny nie tylko poszczególnych przedmiotów i wykładowców, lecz także programu studiów i ich całego przebiegu. Np. osiągnięcie założonych efektów kształcenia badane jest w IA poprzez coroczną ankietę prowadzoną wśród studentów pod koniec każdego zajęcia wchodzących w skład podstawy programowej, a wyniki tych ankiet są publikowane, służąc dyrekcji IA do podejmowania decyzji w zakresie modernizowania programu i obsady zajęć. Podobne ankiety przeprowadzane są w pozostałych Instytutach, choć mają tam różną częstotliwość - co semestr (IH), co roku (IM), co 2 lata (IINiSB).

d/ Modyfikacja programów studiów

Programy studiów podlegają permanentnej analizie i dość częstym modyfikacjom. Punktem wyjścia są – jak wcześniej wskazano - dyskusje pracowników dydaktycznych oraz postulaty zgłaszane przez studentów podczas posiedzeń Rad Instytutów. Impulsem do modyfikacji mogą być zarówno doświadczenia wyniesione z zagranicznych uczelni, jak też obserwacja zmieniającego się rynku podaży i popytu na naszych absolwentów. (Por. też pkt Ia i Ib.) IINiSB organizuje coroczne tygodnie międzynarodowe z udziałem swoich studentów i pracowników uczelni niemieckich oraz holenderskich, które to spotkania sprzyjają konfrontacji systemów kształcenia i inspirują zmiany unifikujące programy w skali europejskiej.

II. Dobre praktyki w ocenianej dziedzinie

Za takie uważamy:

- działalność Komisji Dydaktycznych przy Radach Naukowych IH i IA; Rady te jako reprezentacje pracowników naukowych i studentów opiniują projekty zmian w programie studiów, następnie zaś nadzorują ich wdrażanie oraz oceniają uzyskane efekty;
- działalność opiekuna roku, którą to funkcję pełnią pracownicy naukowo-dydaktyczni, a do ich zadań należy monitorowanie przebiegu nauki studenta, pomoc w dopasowywaniu programu studiów (dobór zajęć fakultatywnych) do jego potrzeb i zainteresowań, pomoc w korzystaniu ze świadczeń finansowych: będąc najbliższymi studentów, opiekun roku najlepiej zna ich problemy indywidualne i to zarówno związane zarówno z tokiem studiów, jak też sytuacją osobistą;
- przywiązywanie wagi do zajęć o charakterze ćwiczeń, konwersatoriów, seminariów, które prowadzone są w grupach warsztatowych liczących nie więcej niż 15 osób, a nawet jeszcze mniejszych (IHS, IEiAK, IM): zatem mimo obserwowanego powszechnie umasowienia studiów wyższych zaletą studiów na Wydziale Historycznym jest zachowanie kameralnego charakteru owych zajęć, co umożliwia bliski kontakt z mistrzem, a tym samym efektywne rozwijanie indywidualnych predyspozycji i

zainteresowań studentów, wykształcanie u nich ciekawości intelektualnej, umiejętności stawiania pytań i szukania na nie odpowiedzi;

- rozbudowa zajęć fakultatywnych, pozwalających na poszerzanie wiedzy poza standardowej i na kształtowanie studiów wedle własnych zainteresowań, a także na dzielenie się przez pracowników najnowszą wiedzą i najnowszymi wynikami własnych badań;
- opracowanie zasad pisania i kryteriów prac licencjackich (IH, IEiAK);
- wprowadzone w IH z inicjatywy studentów zróżnicowanie poziomów (A lub B) oraz form egzaminów (ustny lub pisemny) z wielkich epok;
- wprowadzenie w IEiAK zajęć w języku angielskim, w których biorą udział przede wszystkim polscy studenci;
- włączanie studentów w doskonalenie procesu kształcenia, np. w IA przeprowadzany jest wśród studentów coroczny plebiscyt, który w kilku kategoriach wyłania wyróżniających się pracowników dydaktycznych, nagradzanych statuetką „Złota Szpachelka” (oczywiście należy przy tym zdawać sobie sprawę z niebezpieczeństwa populizmu).

III. Harmonogram działań w celu ulepszenia dotychczasowych lub przyjęcia nowych rozwiązań zapewniających i doskonalących jakość kształcenia w ocenianej dziedzinie

W czasie obecnej kadencji władz, tj. do połowy roku 2012, planujemy przede wszystkim powołanie Wydziałowej Komisji Dydaktycznej, złożonej z przedstawicieli pracowników naukowo-dydaktycznych oraz studentów, do zadań której naleć będą, przy zachowaniu dotychczasowej autonomii Instytutów i specyfiki realizowanych w nich programów, następujące działania:

- monitorowanie programów studiów i konsultowanie się w tym względzie ze studentami, tak by kolejność wprowadzanych przedmiotów lepiej dostosować do percepcji młodych ludzi, by odciążyć programy z przedmiotów być może niekoniecznych, by uniknąć dublowania się przedmiotów na studiach licencjackich i magisterskich, by zwiększyć praktykę kosztem teorii, by w porozumieniu ze studentami zarysować

zmodyfikowane sylwetki absolwentów, a wszystko to w celu zwiększenia atrakcyjności naszych absolwentów na rynku pracy;

- przygotowanie puli zajęć ogólnowo wydziałowych;
- przygotowanie puli zajęć prowadzonych w języku angielskim;
- opracowanie zasad pisania prac licencjackich i magisterskich;
- weryfikacja punktacji ECTS w skali Wydziału.

Nadto IH planuje w czerwcu 2010 r. przeprowadzenie ewaluacji programu studiów I stopnia (dwustopniowy podział studiów wprowadzono tam dopiero 1 X 2007, a pierwszy nabór na studia II stopnia odbędzie się latem 2010 r.) i punktacji ECTS wśród studentów kończących studia licencjackie oraz wśród pracowników naukowych. Między lipcem a listopadem 2010 r. ma być gotowa ocena wyników tej ankiety i opracowanie wynikających stąd ewentualnych zmian w programie studiów.

Sprawozdanie sporządziła

dr hab., prof. UW i Prodziekan ds. Studenckich Wydziału Historycznego

Alina Żórawska-Witkowska

.....

Sprawozdanie zatwierdziła

prof. dr hab. i Dziekan Wydziału Historycznego

Elżbieta Barbara Zybert

.....

Załączniki:

programy studiów realizowanych w 6 instytutach Wydziału Historycznego